ANαliZA

časopis za kritično misel

Letnik 7, številka 4, december 2003 · ISSN 1408-2969

RECENZIJA

Vojko Strahovnik

Recenzija: Marko Uršič, Olga Markič: Osnove logike

Citiranje: Vojko Strahovnik, »Recenzija: Marko Uršič, Olga Markič: Osnove logike«, *Analiza: časopis za kritično misel* 7, št. 4 (2003): 147–149.

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna (CC BY 4.0), https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sl.

Izdajatelj: Društvo za analitično filozofijo in filozofijo znanosti, Ljubljana.

Elektronska različica je bila leta 2026 rekonstruirana iz izvirnih stavnih datotek in preverjena s tiskano izdajo. Številke strani ustrezajo tiskani izdaji; prelomi strani znotraj prispevka se lahko nekoliko razlikujejo.

Marko Uršič, Olga Markič

recenziral Vojko Strahovnik

OSNOVE LOGIKE

Filozofska fakulteta, Oddelek za filozofijo, Ljubljana 2003

Pred kratkim je izšla druga, dopolnjena izdaja učbenika logike, ki je v prvi vrsti namenjen študentom na študijskem programu filozofije. Z dopolnitvami pa se je po mojem mnenju ta izdaja približala tudi širšemu bralstvu. Učbenik sega tako vse od prikaza zgodovinskega razvoja logike, predstavitev posameznih pomembnejših avtorjev, preko predstavitev poglavitnih logičnih sistemov vse do osnov logike, pojmovane v širšem pomenu besede. Poleg (obsežnih) vsebinskih dopolnitev in sprememb od prve izdaje, ki jih bomo obravnavali kasneje, je novost tudi sveža oblikovna zasnova, zaradi katere je nova izdaja preglednejša in s tem bralcu bolj prijazna.

V uvodnem poglavju "Kaj je logika" nam avtorja predstavita pojem logike same, njena osnovna načela ter forme sklepanja in njeno tesno prepletenost s filozofijo. Bralec se tako sreča z ožjim (znanost o sklepanju oziroma teorija sklepanja) in širšim (znanost o oblikah racionalnega jezika in splošna metoda racionalnega spoznanja) pojmovanjem logike. Sledi predstavitev osnovnih načel logike – načela identitete, neprotislovnosti, izključitve tretjega in načela zadostnega razloga. Razlaga je tu, kakor tudi skozi celoten učbenik, jasna in razumljiva, pomembnejši pojmi pa so še posebej izpostavljeni in opredeljeni. Prikazu osnovnih načel logike sledi kratek oris osnovnih značilnosti in oblik sklepanja ter obravnava povezanosti logike z nekaterimi znanostmi (matematiko, lingvistiko in psihologijo) ter filozofijo.

V obsežnem drugem poglavju "Argumenti – od naravnega jezika do logične forme" je na sintetičen način zaobjeta osnova argumentiranja. Predstavljena je osnovna zgradba argumentov, opredeljene so njihove značilnosti ter prikazani načini dokazovanja njihove veljavnosti (primerjalne resničnostne tabele, semantična drevesa in naravna dedukcija). Bralec tukaj spozna tudi prevajanje oziroma pretvarjanje argumentov iz naravnega jezika v jezik logike in nekaj osnovnih pravil slednjega. Večinoma je v tem poglavju obravnavana stavčna logika, nekaj pa je tudi silogistične. Tako je ne glede na dejstvo, da podrobna predstavitev obeh logičnih sistemov sledi šele v nadaljevanju knjige. Toda tega nikakor ne smemo šteti za pomanjkljivost ali nedoslednost učbenika, kajti zgolj abstraktna obravnava narave argumentov brez primerov bi bila nedvomno manj razumljiva in razvidna. Hkrati pa lahko tako zasnovano drugo poglavje služi tistemu bralcu, ki želi zgolj v grobem osvežiti znanje osnov logike. Poglavje zaključuje obravnava najpogostejših napak in zmot pri argumentiranju, ki so dobro predstavljene tudi v naravnem jeziku oziroma na vsakdanjih primerih.

V knjigi sledi obravnava treh osnovnih logičnih sistemov: silogistične,

propozicijske in predikatne logike. Obravnave vseh treh spremljajo tudi kratke zgodovinske notice o njihovem razvoju. Sledi predstavitev osnovnih pojmov in zakonitosti posameznega sistema. To osnovno obravnavo dopolnjujejo tudi spremljajoče teme, ki so zahtevnejše in zajemajo tematike, ki osnovno vsebino dodatno osvetljujejo, razširjajo ali pa so na nek način sklenjene predstavitve teoretsko bolj zapletenih značilnosti ali področij logike. Da bi bile bolj nazorne in uporabne pri študiju, so razlage in izpeljave bogato pospremljene s preglednimi primeri. Bralec vseskozi srečuje tudi povezave s temami in pojmi, obravnavanimi v drugih delih knjige, ki jih spremljajo tudi napotila na te dele teksta. Poglavja, ki obravnavajo osnovne logične sisteme, so tudi osrednja poglavja knjige ter so s tega vidika tudi najbolj kompleksno strukturirana. Avtorja sta dobro ujela mejo med tekočostjo same predstavitve vsebine in (z didaktičnega vidika dobrodošlo, če ne celo nujno) strukturiranostjo snovi na posamezne razdelke.

V nadaljevanju knjige sledi predstavitev aksiomskih sistemov in aksiomatike. Obravnavana je struktura aksiomskega sistema in njene značilnosti, predstavljenih pa je tudi nekaj konkretnih aksiomskih sistemov. Poglavje skleneta razdelka o dokazovanju neodvisnosti aksiomov in pomenu same aksiomatike za urejanje formalnih sistemov, dokazovanje zakonov znotraj njih in določanje oziroma oblikovanje novih formalnih sistemov.

Učbeniku je glede na prvo izdajo povsem na novo pridano poglavje “Kratek oris modalne logike”, ki je pomembno tudi zaradi obravnave semantike možnih svetov in protidejstvenikov, saj so ti pogosto prisotni in jih študentje srečujejo na številnih področjih filozofije (filozofija duha, semantika, epistemologija, metafizika, nenazadnje se pojavljajo tudi pri argumentih v etiki oziroma metaetiki).

Povsem novo je tudi naslednje poglavje “Osnove induktivne logike”, katerega začetek spet prinaša zgodovinsko obravnavo razvoja indukcije. Nato so predstavljene različne variante in variacije indukcije, značilnosti induktivnega sklepanja ter njegova uporabnost. Poglavje sklene kratka obravnava abdukcije oziroma sklepanja na najboljšo razlago in pogostih napak, ki jih lahko srečamo pri induktivnem sklepanju (zmota prehitre posplošitve, zmota pri sklepanju po analogiji, hazarderjeva zmota in zmota napačnega vzroka).

Zadnje, deveto poglavje bralca uvede v nekatere logične paradokse kot posebno vrsto logičnega protislovja. Predstavljeni so Russellov paradoks, Tarskega paradoks lažnivca, problem neodločljivosti in Gödlov paradoks ter še nekateri drugi paradoksi, ki izvirajo iz samonanašanja oziroma samoreference.

V celoti gledano predstavlja druga izdaja *Osnov logike* dragocen študijski pripomoček študentom, ki se v študijskem programu srečajo z logiko, posamezni deli s splošnejšo vsebino pa so študijsko uporabni tudi širše. Če še enkrat povzamemo vsebinske novosti, potem ne smemo spregledati poglavja o argumentu in argumentaciji, modalni logiki in logičnih paradoksih ter vsebinskih dopolnitev pri ostalih poglavjih, kar je vse pripomoglo k zaokroženosti knjige. Z

veseljem pa lahko pričakujemo še predviden dodatek – izid vaj kot didaktične dopolnitve tega učbenika logike.